

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หลายทศวรรษที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น ถือเป็นปัญหาใหญ่ที่ในหลายๆ ประเทศต้องเผชิญและพยายามหาทางออกเพื่อจัดปัญหาความยากจนเหล่านั้น เพราะว่าการยากจนของประชาชนทั้งในเมืองและในชนบท ทำให้บุคคลเหล่านั้นขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จะนำมาพัฒนาตนเองในการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย การได้รับการศึกษา ด้านสุขภาพ ตลอดจนการบรรเทาเหตุฉุกเฉินจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้น ไม่เพียงจะส่งผลกระทบต่อประชาชนเอง แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ด้วย อีกทั้งทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนจนและคนรวยมากขึ้น จนนำไปสู่ปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรม เป็นต้น จึงได้มีการขับเคลื่อนทางสังคมทั้งในส่วนของภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้น หลายแนวทางต้องล้มเหลวเนื่องจากความไม่พร้อมและไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของการแก้ปัญหา หรือไม่ก็เกิดจากการคอร์รัปชันและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของผู้นำทางนโยบาย แต่ก็ยังมีหลายแนวทางที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนนั่นก็คือ ธนาคารเพื่อคนจน หรือกรามีนแบงก์ ของศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด ยูनुสผู้ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพประจำปี พ.ศ. 2549 นั่นเอง

ศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด ยูनुส เป็นทั้งอาจารย์ นักเศรษฐศาสตร์ภาคสนาม และนายธนาคารชาวบังคลาเทศ หลังจากเขาจบการศึกษาในระดับปริญญาเอกที่สหรัฐอเมริกาในปีเดียวกับการที่บังคลาเทศได้รับเอกราชจากปากีสถาน เขาตัดสินใจเดินทางกลับบังคลาเทศด้วยความรู้สึกที่บรรยายไว้ในหนังสือ นายธนาคารเพื่อคนจนว่า

“บังคลาเทศชนะสงครามเพื่ออิสรภาพด้วยต้นทุนที่หนักหนาสาหัส ชาวบังคลาเทศกว่า 3 ล้านคนจบชีวิตในสงคราม และอีก 10 ล้านคนต้องกลายเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศอินเดีย ประชาชนอีกหลายล้านคนตกเป็นเหยื่อข่มขืนและทารุณกรรมอื่น ๆ ของทหารปากีสถาน กว่าสงครามจะจบลงบังคลาเทศก็กลายเป็นประเทศที่ถูกทำลายอย่างย่อยยับ เศรษฐกิจล่มสลาย ประชาชนนับล้านต้องหาที่อยู่ใหม่ ผมตระหนักว่า ผมต้องกลับบ้านเกิดเมืองนอนและมีส่วนร่วมในการสร้างชาติใหม่ ผมคิดว่านั่นคือหน้าที่” (มูฮัมหมัด ยูनुส, 2553: 49)

เมื่อยูนุสกลับมาถึงบังคลาเทศ เขาได้เป็นอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยจิตตะกอง จุดเปลี่ยนของยูนุสที่หันมาสนใจเรื่องความยากจนจริงๆ เกิดจากการที่ยูนุสได้ลงพื้นที่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ชื่อ โจบร้า หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างมหาวิทยาลัยและบ้านในเมืองของเขา การลงพื้นที่ครั้งนั้นทำให้เขาได้เห็นความยากจนเรื้อรังแค้นด้วยตาของตัวเอง ได้ตระหนักถึงที่มาของความยากจนที่แท้จริงและบรรยายความรู้สึกของตนเองผ่านหนังสือธนาคารเพื่อคนจนไว้ว่า

“ที่ผ่านมามงานวิเคราะห์สาเหตุของความยากจนมักเน้นหนักไปที่การวิเคราะห์ว่าเหตุใดบางประเทศจึงยากจน แทนที่จะวิเคราะห์ว่าเหตุใดประชากรบางกลุ่มจึงมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (poverty line) นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีจิตสำนึกทางสังคมชี้ให้เห็นปัญหาการขาด “สิทธิ” ขึ้นพื้นฐาน (entitlements) ของคนจน สิ่งที่ตอนนั้นผมยังไม่รู้เกี่ยวกับความหิวโหย แต่จะรู้ดีในช่วงเวลาสี่สิบสองปีต่อมา คือข้อเท็จจริงที่ว่า นักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ผู้ปราดเปรื่องทั้งหลายมองว่าการอธิบายเรื่องความยากจนและความหิวโหยนั้นเป็นเรื่องเสียเวลาเปล่า พวกเขาเชื่อว่าเมื่อเศรษฐกิจโดยรวมเจริญขึ้น ปัญหาเหล่านี้ก็จะหมดไปเอง นักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ทุ่มเทพرصสวรค์ทั้งหมดไปกับการแจกแจงวิถีแห่งการพัฒนาและความเจริญ แต่แทบไม่เคยใช้เวลาไตร่ตรองถึงที่มาและความเป็นไปได้ของความยากจนและความหิวโหย ฉะนั้น ความยากจนจึงดำรงอยู่ต่อไป” (มุฮัมหมัด ยูนุส, 2553: 52)

โครงการที่ยูนุสริเริ่มเป็นโครงการแรกคือ ฟาร์มสามหุ้มน ซึ่งเป็นสหกรณ์ทางการเกษตรในโจบร้า โครงการแรกของเขาประสบความสำเร็จมากกว่าที่เขาได้คาดการณ์ไว้ แต่สิ่งที่ยูนุสไม่เคยคาดคิดมาก่อนคือ ความสำเร็จของฟาร์มสามหุ้มนกลับช่วยขับเคลื่อนปัญหาของคนจนที่เรื้อรังแค้นที่สุดให้เด่นชัด ความพยายามของเขาที่จะแก้ปัญหานี้ได้นำไปสู่การก่อตั้งธนาคารเพื่อคนจน แห่งแรกของโลกในอีกไม่กี่ปีต่อมา (สฤณี อาชวานันทกุล, 2550) ในระหว่างเก็บเกี่ยวผลผลิตของโครงการฟาร์มสามหุ้มน เขาได้สังเกตเห็นสิ่งหนึ่งคือ แรงงานรายวันที่รับจ้างนวดข้าวเพื่อแยกข้าวออกจากฟางข้าว ซึ่งมักเป็นผู้หญิงอนาถา จะได้รับค่าแรงน้อยมากและยังเป็นคนที่จนที่สุดในสังคมบุคคลกลุ่มนี้ไม่สามารถยกฐานะของพวกเขาได้และยังต้องติดอยู่ในวังวนของความยากจน ในบังคลาเทศผู้หญิงถูกกดขี่ข่มเหงมาก ถึงขนาดบางครั้งบกรวยังมองลูกผู้หญิงว่าไร้ค่า เพราะอาจจะต้องเปลืองเงินค่าสินสอด และเมื่อแต่งงานไปแล้ว ผู้หญิงบางกลุ่มก็ถูกข่มเหงจากสามีตนเองอีกด้วย ผู้หญิงมักจะไม่มีสิทธิ์ทำธุรกรรมใดๆ ถึงแม้จะมีธนาคารเพื่อผู้หญิง แต่ก็เป็นเพียงแค่ชื่อมากกว่า

ยูนุสริเริ่มการหาเงินกู้เพื่อคนจนจากการเป็นผู้ค้าประกันให้แก่คนจนเหล่านั้น จนกระทั่งก่อตั้งธนาคารของตนเองขึ้นมาในเดือนมกราคม ค.ศ.1977 โดยใช้ชื่อว่า ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) ปล่อยสินเชื่อให้แก่คนจนในโครงการไมโครเครดิต (microcredit หรือ สินเชื่อเพื่อคนจน) โดยไม่ต้องมีหลักค้ำประกันใดๆ เพราะยูนุสเชื่อมั่นในศักยภาพของคนจน และยังเชื่ออีกว่าพวกเขา

คือคนที่ประสบความสำเร็จ ยึดใช้ความจริงใจและตั้งใจจริงในการช่วยเหลือคนจน และปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะคนจนที่เป็นผู้หญิง ยึดจะให้ความสำคัญมาก เพื่อที่จะดึงศักยภาพที่แท้จริงในตัวของกลุ่มผู้หญิงยากจนเหล่านั้นออกมาโดยใช้จิตวิทยาในการให้ความเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถนำเงินกู้ไปก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถชำระเงินคืนได้ตามเวลาที่กำหนด ในระยะแรกธนาคารกรามีนมีกฎเกณฑ์ว่าลูกหนี้จำนวนครึ่งหนึ่งต้องเป็นผู้หญิง สิ่งที่น่าทึ่งที่ปรากฏขึ้นก็คือ ผู้กู้ที่เป็นผู้หญิงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นมากกว่าผู้กู้ที่เป็นผู้ชาย และในปัจจุบันลูกหนี้ของกรามีนกว่าร้อยละ 95 เป็นผู้หญิง

งานวิจัยของสหประชาชาติที่เก็บสถิติจากประเทศกำลังพัฒนาว่าสี่สิบประเทศทั่วโลก แสดงหลักฐานว่า อัตราการเกิดของประชากรลดลงเมื่อผู้หญิงมีความเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้น ข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดจากสาเหตุมากมาย การศึกษาทำให้คนแต่งงานและมีลูกช้าลง ผู้หญิงที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะคุมกำเนิดมากกว่า และมีศักยภาพในการเอาตัวรอดสูงกว่า (มุฮัมหมัด ยู นุส, 2553: 151)

ปัจจุบันไมโครไฟแนนซ์หรือสถาบันการเงินขนาดเล็ก เป็นวิธีหนึ่งที่นิยมใช้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่ได้ต้นแบบมาจากธนาคารกรามีนของศาสตราจารย์ ดร.มุฮัมหมัด ยู นุส ไมโครเครดิตเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในปี พ.ศ. 2548 โดยองค์การสหประชาชาติ และในปีนั้นเององค์การสหประชาชาติก็ยังประกาศให้เป็นปีสากลแห่งไมโครเครดิต (The International Year of Microcredit) อีกด้วย

ไมโครเครดิตในประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทย มีจำนวนประชากรประมาณ 67 ล้านคน ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เป็นปัญหาที่อยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ภายหลังจากที่ประเทศไทยฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 เศรษฐกิจไทยก็ดีขึ้นอีกครั้งด้วยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยที่ร้อยละ 5 ต่อปีในช่วงปี พ.ศ. 2545-2550 และผลจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงนี้เองที่ทำให้ปัญหาความยากจนในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องตั้ง โดยในทศวรรษที่ผ่านมา ความยากจนในไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากจุดสูงสุดที่ร้อยละ 21 เหลือเพียงร้อยละ 8 ในปี พ.ศ. 2552 โดยปัญหาความยากจนส่วนใหญ่ในไทยเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชนบท โดยจากจำนวนคนยากจนในประเทศทั้งสิ้น 5.4 ล้านคน กว่าร้อยละ 88 อาศัยอยู่ในชนบท

ตารางที่ 1.1 สัดส่วนความยากจนรายหัวในประเทศไทย

ปี (พ.ศ.)	2548	2549	2550	2551	2552
อัตราส่วนความยากจนรายหัวที่เส้นความยากจนแห่งชาติ (ร้อยละของประชากร)	11.2	9.6	8.5	9.0	8.1

ที่มา: World Bank (2555)

อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่ได้รับจากเศรษฐกิจที่คึกคักไม่ได้กระจายไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะในบางภาค เช่น ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งล้าหลังในการลดปัญหาความยากจนกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นในปี พ.ศ. 2553 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ชะลอตัวลง เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจโลกซบเซาและการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ (The World Bank, 2554: อินเทอร์เน็ต) แม้ในปัจจุบันเศรษฐกิจของไทยสามารถฟื้นตัวได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ปัญหาคุณภาพชีวิต ความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคมก็ยังคงปรากฏอยู่ ถ้าวิเคราะห์ลึกกลงไปจะเห็นว่า ร้อยละ 80 ของคนจนดังกล่าวซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 19 ของรายได้รวมทั้งประเทศ ขณะที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดหรือประมาณ 37 ล้านคน อาศัยอยู่ใน 2 ภาคนี้ (โพสต์ ทูเดย์, 2551: อินเทอร์เน็ต) จากปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่มีข้างต้นทำให้ทำให้เกิดโครงการไมโครเครดิตในประเทศไทยขึ้นมาเรื่อยๆ หนึ่งในจำนวนโครงการไมโครเครดิตก็คือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 โดยรัฐบาล ซึ่งในขณะนั้นมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับช่วงต่อมาจากการที่ธนาคารโลกเล็งเห็นปัญหาความยากจนในประเทศไทยหลังวิกฤติเศรษฐกิจจึงได้ส่งโครงการไมโครเครดิตให้องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) รับมาก่อนตั้งเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยผ่านการให้สินเชื่อที่ธนาคารออมสิน ซึ่งกองทุนหมู่บ้านนั้นมีหลักการคล้ายกันกับธนาคารกสิกรของยูเนสว่า เป็นกองทุนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต คือ สร้างงานและอาชีพแก่บุคคลระดับรากหญ้า เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนในด้านการเรียนรู้ การสร้างพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละหนึ่งล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2544: อินเทอร์เน็ต) โดยในพรบ.กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2547 ได้กำหนดเกณฑ์การเลือกกรรมการกองทุนที่สำคัญข้อหนึ่งไว้ว่า ให้มีกรรมการทั้งผู้หญิงและผู้ชายในสัดส่วนใกล้เคียง

กัน มีเกณฑ์การวัดกองทุนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามเกณฑ์ของกระทรวงมหาดไทย แบ่งออกเป็นกองทุนที่ประสบความสำเร็จ AAA และกองทุนที่ไม่ประสบความสำเร็จ AA, A (รายงานภาวะเศรษฐกิจภาคเหนือ, 2550: อินเทอร์เน็ต)

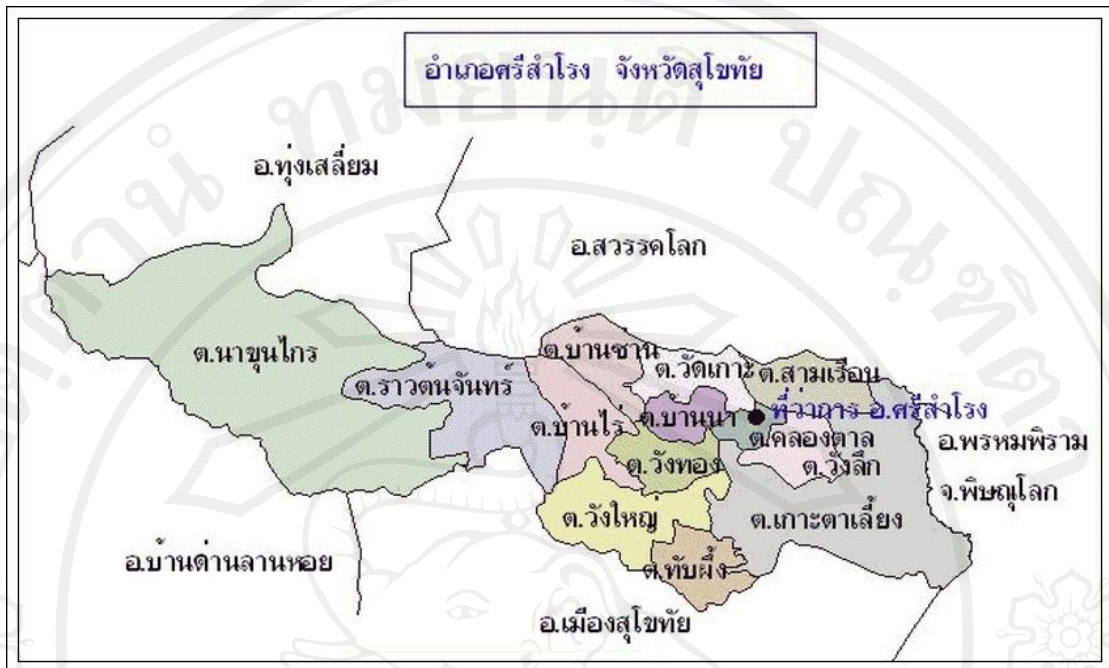
ณ สิ้นปี 2549 ภาคเหนือมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แล้วจำนวน 14,579 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 19.5 ของทั้งประเทศ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม โดยอาศัยการจัดตั้งในลักษณะของสหกรณ์ออมทรัพย์ (รายงานภาวะเศรษฐกิจภาคเหนือ, 2550)

จังหวัดสุโขทัยเป็นหนึ่งในจังหวัดของภาคเหนือตอนล่าง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอบ้านด่านลานหอย อำเภอกิรีมาศ อำเภองงไกรลาศ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสำโรง อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีนคร และอำเภอทุ่งเสลี่ยม มี 86 ตำบล และ 843 หมู่บ้าน ในจังหวัดสุโขทัยมีการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านมาแล้วกว่าสิบปี โดยในอำเภอศรีสำโรง แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 13 ตำบล 118 หมู่บ้าน มีจำนวนกองทุนหมู่บ้านดังนี้

ตารางที่ 1.2 จำนวนกองทุนหมู่บ้านในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ตำบล	จำนวนกองทุน	จำนวนกรรมการ (คน)	จำนวนสมาชิก (คน)
คลองตาล	8	77	717
ทับผึ้ง	9	107	1,448
นาขุนไกร	12	124	1,749
บ้านซ่าน	10	105	903
บ้านนา	6	62	437
บ้านไร่	11	108	1,239
ราวต้นจันทร์	7	70	662
วังทอง	8	95	828
วังลึก	7	69	895
วังใหญ่	8	92	813
วัดเกาะ	7	88	693
สามเรือน	11	103	1,144
เกาะตาเลี้ยง	14	139	1,308
รวมทั้งสิ้น	118	1,239	12,872

ที่มา: กระทรวงมหาดไทย (2555)

ภาพที่ 1.1 แสดงแผนที่อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ที่มา : สารานุกรมท่องเที่ยว (2555)

แนวทางชุมชนเข้มแข็งถือเป็นกลไกหลักในการพัฒนาที่สำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ซึ่งแนวทางในการพัฒนาจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถดึงศักยภาพตนเองออกมาช่วยเหลือตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่น มีการจัดกิจกรรมที่เป็นองค์รวม มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ร่วมกันในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลาย ตามภูมิสังคม ด้วยทุนทางสังคม มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชนกลายเป็นเครือข่ายทางสังคมขึ้น ซึ่งแนวทางหลักในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน ได้ยึดหลักตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 นี้

จากแนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีต่อความเข้มแข็งของครัวเรือนในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย เพื่อดูถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหลังจากการที่มีกองทุนหมู่บ้านเข้าไปดำเนินงานในชุมชนนั้นๆ โดยมีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ครัวเรือนนั้นในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งดูปัจจัยที่ทำให้บางครัวเรือนไม่เข้มแข็งด้วย โดยการศึกษาจะใช้แบบสอบถามในการสำรวจจากสมาชิกกองทุนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเรียนรู้และเครือข่ายทางสังคม และด้านประธานและคณะกรรมการ อีกทั้งมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำและคณะกรรมการกองทุน ข้อมูลที่ได้จะช่วยเป็นแนวทางในการบริหารงานของ

กองทุนหมู่บ้านต่อไปในอนาคต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งสมาชิกของกองทุนและทั้งคณะกรรมการกองทุน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพิ่มเติม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อความเข้มแข็งของครัวเรือนในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย
- 2) เพื่อทราบถึงปัญหาเพิ่มเติมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขในกองทุนหมู่บ้าน พร้อมทั้งแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ เพื่อการดำเนินงานของกองทุนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1) ทราบถึงผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อความเข้มแข็งของครัวเรือนในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ในแง่ของปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง
- 2) เป็นแนวทางและคำแนะนำเพิ่มเติมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน
- 3) เป็นแนวทางซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจจะศึกษาเรื่องกองทุนหมู่บ้านในอนาคต

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาถึงผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีต่อความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย มีขอบเขตการศึกษาก็คือเฉพาะกองทุนหมู่บ้านอำเภอศรีสำโรง ในจังหวัดสุโขทัย ซึ่งในอำเภอศรีสำโรงมีกองทุนหมู่บ้านทั้งหมดจำนวน 118 กองทุนจาก 13 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองตาล ตำบลทับผึ้ง ตำบลนาขุนไกร ตำบลบ้านชาน ตำบลบ้านนา ตำบลบ้านไร่ ตำบลราวต้นจันทน์ ตำบลวังทอง ตำบลวังลึก ตำบลวังใหญ่ ตำบลวัดเกาะ ตำบลสามเรือน และตำบลเกาะตาเลี้ยง โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากกองทุนที่มีทั้งหมดในอำเภอศรีสำโรง จำนวน 10 กองทุน ได้แก่ ตำบลคลองตาลจำนวน 3 กองทุน ตำบลราวต้นจันทน์จำนวน 2 กองทุน ตำบลสามเรือนจำนวน 3 กองทุน และตำบลวังลึกจำนวน 2 กองทุน เก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจในการตอบแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิดจากสมาชิกกองทุนจำนวน 500 คน

1.5 นิยามศัพท์

กองทุน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2544

ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษและชุมชนอื่น ตามเงื่อนไขที่กรรมการกำหนด

กรรมการกองทุน หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนกลุ่มองค์กรประชาชนและประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชนซึ่งได้มาโดยวิธีชาวบ้านเลือกกันเองในหมู่บ้านหรือชุมชน มีจำนวน 9 – 15 คน

สมาชิกกองทุน หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งสมาชิกที่กู้ยืม และสมาชิกที่เข้ามาออมเงินในกองทุน ซึ่งถูกต้องตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ความยากจน หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่มีรายได้น้อยไม่พอกับรายจ่าย ไม่สามารถจะหาสิ่งจำเป็นมาสนองความต้องการทางร่างกาย และจิตใจได้อย่างเพียงพอ จนทำให้บุคคลนั้นมีสภาพความเป็นอยู่ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สังคมวางไว้ โดยในทางเศรษฐศาสตร์บุคคลที่ถือว่ามีความยากจนต้องมีรายได้น้อยต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศที่ตนเองดำรงชีวิตอยู่

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาพร้อมกันของคนในชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้น